

A felnőttképzés stratégiai megújításáról

Kovács Marianna – Trautmann László

DOI: 10.14267/VILPOL2023.02.14

Az Ifjúsági Vállalkozásélénkítő Egyesület konferenciát tartott „Felnőttképzés és gazdaságpolitika” címmel. A műhelykonferencia során három előadást hallhattak az érdeklődők az egyesület alelnökének, Trautmann Lászlónak a köszöntője és bevezetője után.

Nagy Zoltán, az NSZFH államigazgatási elnökhelyettese „Láttelet a felnőttképzésről a statisztikák tükrében” című előadásában arról beszélt, hogy a felnőttképzési és a szakképzési rendszerben jelentős változások mentek végbe az utóbbi időben.

Szakképzés esetén két irányba indulhatunk el a jogszabályok értelmében. 25 éves kor alatt tanulói, felette felnőttképzési jogviszonyban szerezhethetjük meg első két szakmánkat ingyenesen valamelyik szakképző intézményben, szakmai oktatás keretén belül, mely szakmai vizsgával zárul.

A másik lehetőség a szakmai képzés, ahol az első szakképesítéshez ingyenesen juthatunk; további képesítések esetén képzési díj ellenében készülhetünk a képesítő vizsgára felnőttképzési jogviszony keretében az általunk választott felnőttképzési intézményben.

A szakképző intézmények és a felnőttképzők által szolgáltatott statisztikai adatok fontos részét képezik a munkaerőpiaci előrejelzéseknek, mivel ideális esetben a képzések reagálnak a munkaerőpiac változásaira. Ezen változásokra való gyors reagálást segítheti egy ún. előre jelző rendszer, amire támaszkodva tervezni lehet a képzéseket.

A szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény alapján a szakképzés információsrendszere a SZIR, hatósági és szakmai tevékenységeket kiszolgáló elektronikus adatszolgáltatási rendszer a szakképzés résztvevői számára.

A Szakképzési Információs Rendszerben elérhető adatok alapján a felnőttképzési jogviszonyban tanulók száma 41 873 fő (2021-2022 tanév), nagy részük (80%) állami fenntartású intézményekben tanul.

A kor szerinti megoszlás tekintetében a szakmai oktatásban a 26 éves vagy annál idősebb képzésre járók esetén az Egészségügy ágazat a legnépszerűbb, ebben az ágazatban tanul a korcsoport 17%-a.

A kormányzat és a szakmapolitika erőfeszítései ellenére még folyamatban van a felnőttképzés informatikai hátterének a fejlesztése.

A felnőttképzésről szóló 2013. évi LXVII. törvény alapján a felnőttképzési tevékenység bejelentése, illetve felnőttképzési tevékenység engedélyezése a Felnőttképzési Adatszolgáltatási Rendszeren, a FAR elektronikus felületen kezdeményezhető a Felnőttképzési Államigazgatási Szervnél.

A felnőttképzés célja, hogy foglalkoztatást segítő képzések segítségével támogassa a munkanélküliek ismételt kilépését a munkaerőpiacra, valamint képzésekkel javítsa a munkahelyek megtartását, továbbá elősegítse a munkahelykeresést.

A jogszabályi változások értelmében a felnőttképzők a nyilvántartásukkal kapcsolatban a Pest Megyei Kormányhivatal Szakképzési és Felnőttképzési Főosztály hatáskörébe tartoznak.

A szakképzés információs rendszere és a felnőttképzés adatszolgáltatási rendszere két különálló felület, nem kapcsolhatók össze, ami a statisztikai adatok feldolgozásában nehézségeket okoz. Ennek fejlesztése annál is inkább fontos, mivel a szakképesítések számának tekintetében az Európai Unióhoz képest jelentős lemaradásban vagyunk, bár jó hír, hogy a hátrányt az utóbbi években nagy mértékben csökkentették az EU-s támogatásokból megvalósuló oktatási projektek.

Ezekon felül jó volt hallani olyan kezdeményezésről, ahol hátrányos helyzetű, lemorzsolódással fenyegetett diákokat vontak be fejlesztési programba, melynek célja, hogy visszavezessék őket a szakképzésbe egy új képzési forma, a Műhelyiskola (Don Bosco-Szalézi Intézmény) bevezetésével, melynek eredményeként lehetőségük nyílt piacképes szakmához jutni. A képzés során megtanulták a szakma mesterfogásait, valamint motivációjukat mentorok, gyógypedagógusok, életpályatanácsadók és pszichológusok segítették.

Az előadásokat élénk szakmai diskurzus követte, számos kérdés merült fel a hallottakkal kapcsolatosan, valamint ezt követően kis csoportokban további beszélgetések bontakoztak ki az előadók és a résztvevők között.

A második előadást Csontos Tamás, a Budapesti Corvinus Egyetem doktorandusza tartotta. Előadása a közepes fejlettségi csapdáról, és az ennek nyomán felmerülő gazdaságpolitikai problémákról szólt. A közepes fejlettségi csapdát az előadó elválasztotta a közepes jövedelmi csapdától, mert ebben az esetben nem pusztán a jövedelmi szint alapján határozódik meg a fejlesztéspolitikai dilemma, hanem az okozza a fejlődési csapdát, hogy a régi ösztönzők már, az új ösztönzők még nem működnek. Az előadó, ahogy az előadás alapját képező tanulmány bevezetőjében is fogalmazott, a mainstream közgazdaságtanban elterjedté vált közepes jövedelmi csapda fogalmának újraértelmezésére vállalkozott politikai gazdaságtani szemszögből. Amellett érvelt, hogy a korábban periférián lévő vállalatok új fejlődési pályára kerülése során abba a helyzetbe kerülnek, hogy a multinacionális vállalatok által biztosított fejlődési modell, illetve a közepes vagy magas technológiai szintű export adta piaci teljesítmény már nem biztosítja a továbblépést. A gazdálkodástudományban elterjedt kifejezéssel élve, a mosolygörbe középső szintjén tudnak csak ezek az országok működni. Ezzel szemben az előadó a részvétel és az önerő stratégiáját állította. A részvétel stratégiájának célja a globális munkamegosztásban való részvétellel járó felzárkózást segítő termelési, fogyasztási és intézményi tényezők elérése, míg az önerő a felzárkózást gátló tényezők megszüntetésére irányuló erőfeszítések összefoglalása. Ezek alapján kétféle közepes fejlettségi csapdát lehet elkülöníteni. A kizáródási csapdát, amely a fókuszálás az önerőre, illetve a kiszolgáltatottsági csapdát, amely az ellenkező véglet, a részvétel egyoldalúsága. Az előadás hangsúlyos eleme volt, hogy valódi felzárkózás a két tényező

harmóniáján nyugodhat. Ezt a gondolatmenetet az előadó történeti érvekkel is alátámasztotta. A második világháború után a globalizációs folyamatban a kizáródási csapda, míg a globalizáció neoliberális szakaszában a kiszolgáltatottsági csapda veszélye erősödött meg. Végül az előadó kitért a kelet-közép-európai országok közepes fejlettségi csapdjának elemzésére. A szocialista tervgazdaságokat a kizáródási csapdával, míg a rendszerváltások után kibontakozó, függő piacgazdasági modellt a kiszolgáltatottsági csapdával azonosította.

A harmadik előadást dr. Kovács Zsuzsa, az ELTE Pszichológiai és Pedagógiai Karának adjunktusa tartotta a felnőttképzés pedagógiai kihívásairól. Előadásának fő mondanivalója az volt, hogy a felnőttképzés pedagógiai értelemben azért kihívás, mert a már meglévő tudásanyag felejtésére is irányul. Bár a közoktatás is viaskodik azzal a dilemmával, hogy a meglévő tudásanyagot hogyan építse be vagy cáfolja meg az oktatási folyamatban, de a felnőttképzésben különösen súlyos probléma, hogy felül kell írnia a régi beidegződéseket, korábbi szokásokat. Ez nyilvánvalóan nem sikerülhet maradéktalanul, és nem is helyes, ha így történik, hiszen a korábbi tapasztalatokra szükség van, de az kétségtelen, hogy a korszerű technikák gyakran új gondolkodásmódot igényelnek.

Sajnos a felnőttképzők pedagógiai módszertani továbbképzése nem történt meg, és ez komoly korlátja lehet az új technológiák elsajátításának. Ez különösen Magyarországon probléma, ahol az iskolával szembeni averziók erősek, az oktatási intézményekkel szembeni bizalmatlanság, a szorongás a tanulással szemben széles társadalmi csoportokban van jelen. A felnőttképzésnek emiatt hangsúlyosabban is törekednie kellene arra, hogy örömforrássá tegye a tanulást, de a felnőttek körében ez nehéz feladat.

Az előadó mindezek alapján amellettt érvelt, hogy a felnőttképzés stratégiai jellegét meg kell erősíteni, és abban nem csak az oktatási, hanem a nevelési elemet is ösztönözni kell. Ebben fontos szerepe lehet a tanárképző központoknak, a pedagógiai műhelyeknek, a tanári szakma fejlesztésének.